

Presentació

Un dels objectius del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada és el foment i la divulgació de temes d'actualitat científica en l'àmbit de la justícia i el dret, per a la qual cosa es serveix, entre d'altres mitjans, del butlletí *Invesbreu* de difusió de la recerca. L'*Invesbreu* número 55, presenta els resultats de dues investigacions que van rebre el suport econòmic del CEJFE a través de la convocatòria pública anual de beques de recerca de l'any 2011. La temàtica que tracten obre línies d'investigació fins ara poc explorades en el nostre context i les propostes que aporten poden introduir millores en els processos de treball dels professionals de l'àmbit de l'execució penal. En la primera recerca s'analitza la victimització que pateixen nens, nenes i adolescents relativa a delictes comuns, la victimització per part de cuidadors o per part d'iguals, la victimització sexual, la victimització indirecta (ser testimoni de delictes) i la victimització via Internet. S'han entrevistat un total de 123 menors d'edat atesos a centres de salut mental de Barcelona, avaluant el seu malestar psicològic i la presència de psicopatologia. També s'han estudiat les característiques i el perfil dels victimaris.

Les victimitzacions normalment s'inicien en la infància, les provoca algú de l'entorn habitual i tenen un efecte negatiu en l'estat emocional del menor que pot afectar al seu desenvolupament. Els resultats demostren que hi ha una alta freqüència d'aquests casos entre la població infantil i adolescent i confirmen que l'acumulació d'experiències victimitzants pot provocar nivells més elevats de psicopatologia general, així com de simptomatologia internalitzant i externalitzant en els adolescents polivictimitzats.

Presentación

Uno de los objetivos del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada es el fomento y la divulgación de temas de actualidad científica en el ámbito de la justicia y el derecho. El boletín *Invesbreu* responde a esta finalidad y en el que nos ocupa, número 55, se presentan los resultados de dos investigaciones que recibieron soporte económico del CEJFE a través de la convocatoria pública anual de becas de investigación del año 2011. La temática que tratan abre líneas de investigación hasta ahora poco exploradas en nuestro contexto y las propuestas que aportan pueden introducir mejoras en los procesos de trabajo de los profesionales del ámbito de la ejecución penal.

En la primera investigación se analiza la victimización que sufren niños, niñas y adolescentes relativa a delitos comunes, la victimización por parte de cuidadores o por parte de iguales, la victimización sexual, la victimización indirecta (es decir, ser testimonio de delitos) y la victimización vía Internet. Se han entrevistado a un total de 123 menores de edad atendidos en centros de salud mental de Barcelona, evaluando su malestar psicológico y la presencia de psicopatologías. También se han estudiado las características y el perfil de los victimarios.

Las victimizaciones normalmente se inician en la infancia, las provoca alguien del entorno habitual y tienen un efecto negativo en el estado emocional del menor que puede afectar a su desarrollo. Los resultados demuestran que hay una alta frecuencia de estos casos entre la población infantil y adolescente y confirman que la acumulación de experiencias victimizantes puede provocar niveles más elevados de psicopatología general, así como de sintomatología internalizante y externalizante en los adolescentes polivictimitzados.

La segona recerca estudia un fenomen emergent en la nostra societat: l'assetjament entre iguals mitjançant l'ús de les noves tecnologies. El fàcil accés i l'ús generalitzat d'aquests dispositius, sobretot de les xarxes socials, exposen als menors a uns riscos nous i elevats. La mostra d'aquest segon estudi es compon de 185 expedients de la Fiscalia de Menors i ens ofereix un perfil tant dels ofensors com de les víctimes. Com ja s'apunta en la recerca anterior, els resultats incideixen en el fet que patir assetjament suposa una greu afectació emocional i psicosocial per a les víctimes. Igualment remarca la importància de la prevenció mitjançant la protecció i l'educació dels menors en l'ús de l'espai virtual, així com l'assessorament als adults que han de tenir elements per poder fer-ne una correcta supervisió.

Victimologia del desenvolupament: incidència i repercussions de la victimització i la polivictimització en joves catalans

Autores: Noemí Pereda, Judit Abad i Georgina Guilera

Introducció

Un dels problemes de salut pública més greus als quals ha d'enfrontar-se la societat és com abordar els efectes traumàtics de la victimització en els seus integrants més vulnerables, els infants i adolescents. L'impacte que sobre els nens, nenes i joves tenen aquestes victimitzacions és molt més gran que els seus efectes immediats i visibles, afectant no solament al menor i a la seva família, sinó també a la societat en la seva totalitat (Finkelhor i Hashima, 2001). En aquest context sorgeix la denominada *victimologia del desenvolupament*, perspectiva d'estudi centrada a analitzar la freqüència i les conseqüències de la victimització a la infància i l'adolescència. Cal afegir que alguns nens i nenes són víctimes de múltiples experiències de violència, o polivíctimes, configurant-se l'experiència de violència per a aquests infants més com una condició vital permanent que com un esdeveniment puntual en les seves vides (Finkelhor, 2007).

Objectius

Els objectius principals d'aquest estudi han estat, en primer lloc, establir la prevalença al llarg de la vida i la incidència en el darrer any de la victimització en un grup de menors del nostre país, ja que els estudis portats a terme fins al moment s'han centrat, preferentment, en enquestes dirigides a grups d'edat adulta i que existeix un gran desconeixement social respecte a l'extensió de la victimització en infants i adolescents; i, en segon lloc, identificar aquells casos de polivictimització, amb la finalitat de conèixer la gravetat de l'impacte que aquestes victimitzacions múltiples poden tenir en el correcte desenvolupament del jove.

Metodologia

La mostra d'aquest estudi ha estat configurada per 123 adolescents, d'entre 12 i 17 anys ($M= 14,28$ i $D.T.= 1,43$), atesos a 13 Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) de la xarxa pública catalana.

La segunda investigación estudia un fenómeno emergente en nuestra sociedad: el acoso entre iguales mediante el uso de las nuevas tecnologías. El fácil acceso y el uso generalizado de estos dispositivos, sobretodo de las redes sociales, exponen a los menores a unos riesgos nuevos y elevados. La muestra de este segundo estudio se compone de 185 expedientes tramitados por la Fiscalía de Menores y nos ofrece un perfil tanto de los agresores como de las víctimas. Como ya se apunta en la investigación anterior, los resultados inciden en el hecho que sufrir acoso supone una grave afectación emocional y psicosocial para las víctimas. Igualmente, remarca la importancia de la prevención mediante la protección y la educación de los menores en el uso del espacio virtual, así como el asesoramiento a los adultos, los cuales deberían tener elementos para poder hacer una correcta supervisión.

Victimología del desarrollo. Incidencia y repercusiones de la victimización y la polivictimización en jóvenes catalanes

Autoras: Noemí Pereda, Judit Abad y Georgina Guilera

Introducción

Uno de los problemas de salud pública más graves a los cuales tiene que enfrentarse la sociedad es cómo abordar los efectos traumáticos de la victimización en sus integrantes más vulnerables, los niños y adolescentes. El impacto que tienen estas victimizaciones sobre los niños, niñas y jóvenes es mucho mayor que sus efectos inmediatos y visibles, afectando no sólo al menor y su familia, sino también a la sociedad en su totalidad (Finkelhor y Hashima, 2001). En este contexto surge la denominada *victimología del desarrollo*, perspectiva de estudio centrada en analizar la frecuencia y las consecuencias de la victimización en la infancia y la adolescencia. Algunos niños y niñas son víctimas de múltiples experiencias de violencia, o polivíctimas, configurándose la experiencia de violencia para estos menores más como una condición vital permanente que como un acontecimiento puntual en sus vidas (Finkelhor, 2007).

Objetivos

Los objetivos principales de este estudio han sido, en primer lugar, establecer la prevalencia a lo largo de la vida y la incidencia en el último año de la victimización en un grupo de menores de nuestro país (los estudios llevados a cabo hasta el momento se han centrado, preferentemente, en encuestas dirigidas a grupos de edad adulta y existe un gran desconocimiento social respecto a la extensión de la victimización en menores); y en segundo lugar, identificar aquellos casos de polivictimización, con la finalidad de conocer la gravedad del impacto que estas victimizaciones múltiples pueden tener en el correcto desarrollo del joven.

Metodología

La muestra de este estudio está configurada por 123 adolescentes de entre 12 y 17 años ($M= 14,28$ y $D.T.= 1,43$), atendidos en 13 Centros de Salud Mental Infantil y Juvenil (CSMIJ) de la red pública catalana.

Les dades s'han obtingut mitjançant l'enquesta de victimització *Juvenile Victimization Questionnaire* (JVQ; Finkelhor [et al.], 2005), el qüestionari de psicopatologia *Youth Self-Report* (YSR; Achenbach i Rescorla, 2001) i un protocol específic elaborat *ad hoc* per a la recollida de dades sociodemogràfiques.

Resultats

Experiències de victimització al llarg de la vida

El 99,2% dels adolescents entrevistats ha patit algun tipus de victimització al llarg de la seva vida, concretament, el 100% dels nois i el 98,7% de les noies. Els joves viuen una mitjana de 5,99 formes diferents de victimització al llarg de la seva vida (nois: $M= 6,13$; $D.T.= 3,79$; noies: $M= 5,94$; $D.T.= 3,88$), amb un rang de victimitzacions que oscil·la entre 0 i 17.

Prevalença de victimització al llarg de la vida dels joves

	Total % (n= 123)	Nois % (n= 45)	Noies % (n= 77)	OR
Delictes comuns	82,1	88,9	77,9	0,44
Victimització per cuidadors ¹	48,8	46,7	49,4	1,11
Victimització per iguals o germans	65,0	68,9	62,3	0,75
Victimització sexual	17,1	6,7	23,4	4,27*
Testimoni o victimització indirecta	78,9	75,6	81,8	1,46
Victimització per Internet	24,4	11,1	32,5	3,85*

Els resultats indiquen que les noies pateixen *victimització sexual* i *victimització per Internet* amb més freqüència que els nois de forma significativa (* $p < ,05$).

Experiències de victimització en el darrer any

El 85,4% dels adolescents ha patit alguna forma de victimització al llarg de l'últim any; concretament, el 91,1% dels nois i el 81,8% de les noies. Els adolescents viuen una mitjana de 3,34 formes diferents de victimització en el darrer any (nois $M= 3,47$; $D.T.= 2,86$; noies $M= 3,29$; $D.T.= 2,83$), amb un rang de 0 a 13 victimitzacions.

Incidència de victimització en el darrer any

	Total % (n= 123)	Nois % (n= 45)	Noies % (n= 77)	OR
Delictes comuns	61,8	71,1	55,8	0,51
Victimització per cuidadors	36,6	33,3	37,7	1,21
Victimització per iguals o germans	37,4	44,4	33,8	0,64
Victimització sexual	8,1	2,2	11,7	5,82
Testimoni o victimització indirecta	56,1	51,1	59,7	1,42
Victimització per Internet	16,3	8,9	20,8	2,69

1. El lector ha de ser conscient que aquestes dades no poden equiparar-se a casos de maltractament infantil, ja que s'hi inclouen tant episodis de violència esporàdica com continuada, així com incidents de baixa gravetat o més propers a episodis de càstig corporal.

Los datos se han obtenido mediante la encuesta de victimización *Juvenile Victimization Questionnaire* (JVQ; Finkelhor [et al.], 2005), el cuestionario de psicopatología *Youth Self-Report* (YSR; Achenbach y Rescorla, 2001) y un protocolo específico elaborado *ad hoc* para la recogida de datos sociodemográficos.

Resultados

Experiencias de victimización a lo largo de la vida

El 99,2% de los adolescentes entrevistados ha sufrido algún tipo de victimización a lo largo de su vida, concretamente, el 100% de los chicos y el 98,7% de las chicas. Los jóvenes han vivido una media de 5,99 formas diferentes de victimización a lo largo de su vida (chicos: $M= 6,13$; $D.T.= 3,79$; chicas: $M= 5,94$; $D.T.= 3,88$), con un rango de victimizaciones que oscila entre 0 y 17.

Prevalencia de victimización a lo largo de la vida de los jóvenes

Los resultados indican que las chicas sufren *victimización sexual* y *victimización por Internet* con más frecuencia que los chicos de forma significativa (* $p < ,05$).

Experiencias de victimización en el último año

El 85,4% de los adolescentes ha sufrido alguna forma de victimización a lo largo del último año; concretamente, el 91,1% de los chicos y el 81,8% de las chicas. Los adolescentes han vivido una media de 3,34 formas diferentes de victimización en el último año (chicos $M= 3,47$; $D.T.= 2,86$; chicas $M= 3,29$; $D.T.= 2,83$), con un rango de 0 a 13 victimizaciones.

Incidencia de victimización en el último año

1. El lector ha de ser consciente de que estos datos no pueden equipararse a casos de maltrato infantil ya que se incluyen tanto episodios de violencia esporádica como continua, así como incidentes de baja gravedad o más cercanos a episodios de castigo corporal.

Polivictimització

Atenent als suggeriments de Finkelhor [et al.] (2007) s'han establert tres grups de víctimes: un 63,1% entraria en la classificació de grup de *baixa victimització*, incloent-hi els joves que han patit entre 1 i 6 tipus d'esdeveniments victimitzants; el 27,9% al de *baixa polivictimització*, format per aquells adolescents que han sofert entre 7 i 11 esdeveniments; i, finalment, el 9,0% formaria part del grup d'*alta polivictimització*, que han patit 12 o més esdeveniments victimitzants diferents. Com pot observar-se a la taula següent, a més grau de victimització més nivell de malestar psicològic internalitzant (ansietat i depressió) ($F(2,118)=6,813$; $p < ,05$), externalitzant (conductes agressives i delictives) ($F(2,118)=11,968$; $p < ,05$) i general ($F(2,118)=14,427$; $p < ,05$).

Síntomes psicopatològics (M i D.T.) per grup de victimització

	Baixa victimització (n= 74)	Baixa polivictimització (n= 34)	Alta polivictimització (n= 11)
Simptomatologia internalitzant	56,4 (6,71)	58,4 (9,24)	65,6 (10,15)
Simptomatologia externalitzant	55,8 (9,39)	60,3 (7,61)	68,8 (6,73)
Simptomatologia general	56,9 (6,98)	61,0 (7,41)	68,4 (6,26)

Conclusions

El present estudi mostra que la victimització infantojuvenil al nostre país és un problema molt més estès del que inicialment podria plantejar-se.

Els resultats obtinguts il·lustren la importància de recollir informació sobre experiències de victimització a partir de les respostes proporcionades pels propis menors, si bé escassos estudis han seguit aquesta metodologia al nostre país i cap d'ells ho ha fet amb joves consultants en centres de salut mental. La rellevància d'aquest mètode radica en la manca de coneixement existent per part de les autoritats oficials de moltes d'aquestes victimitzacions, que no arriben a ser notificades i que, en un nombre important de casos, refereixen a delictes inclosos en el nostre Codi Penal.

Des de la *victimologia del desenvolupament* les diferències entre nois i noies també són importants per a la comprensió d'aquest fenomen. En aquest sentit, destaca l'elevada freqüència de *victimització sexual* i *victimització per Internet*, especialment de caire sexual, en noies, tal i com ja s'ha obtingut en treballs anteriors on la raó de prevalença de l'abús sexual s'ha situat en 1 home víctima per cada 2,5 dones (Pereda [et al.], 2009).

En relació amb el risc de problemes psicològics que pot presentar el menor, la recerca realitzada posa de manifest que l'acumulació de victimitzacions, fenomen conegut com a polivictimització (Finkelhor [et al.], 2007), suposa un elevat risc de desajustos en el desenvolupament normal de l'adolescent.

En síntesi, tal com constaten els resultats d'aquest estudi, en línia amb els estudis internacionals i els treballs duts a terme al nostre país, els nens, nenes i joves són víctimes de múltiples experiències victimitzants amb una freqüència molt superior als adults, malgrat l'escassa formació dels professionals per atendre les necessitats d'aquests grups

Polivictimización

Atendiendo las sugerencias de Finkelhor [et al.] (2007) se han establecido tres grupos de víctimas: un 63,1% entraría en la clasificación de grupo de *baja victimización*, incluyendo a los jóvenes que han sufrido entre 1 y 6 tipos de acontecimientos victimizantes; el 27,9% al de *baja polivictimización*, formado por aquellos adolescentes que han sufrido entre 7 y 11 acontecimientos; y, finalmente, el 9,0% formaría parte del grupo de *alta polivictimización*, que han sufrido 12 o más acontecimientos victimizantes diferentes. Como puede observarse en la tabla siguiente, a más grado de victimización más nivel de malestar psicológico internalizante (ansiedad y depresión) ($F(2,118)=6,813$; $p < ,05$), externalizante (conductas agresivas y delictivas) ($F(2,118)=11,968$; $p < ,05$) y general ($F(2,118)=14,427$; $p < ,05$).

Síntomas psicopatológicos (M y D.T.) por grupo de victimización

Conclusiones

El presente estudio muestra que la victimización infantojuvenil en nuestro país es un problema mucho más extendido de lo que inicialmente podría plantearse.

Los resultados obtenidos ilustran la importancia de recoger información sobre experiencias de victimización a partir de las respuestas proporcionadas por los propios menores, si bien son escasos los estudios que han seguido esta metodología en nuestro país y ninguno lo ha hecho con jóvenes atendidos en centros de salud mental. La relevancia de este método radica en la falta de conocimiento existente por parte de las autoridades oficiales de muchas de estas victimizaciones, que no llegan a ser notificadas y que, en un número importante de casos, se refieren a delitos incluidos en nuestro Código Penal.

Des de la *victimología del desarrollo* las diferencias entre chicos y chicas también son importantes para la comprensión de este fenómeno. En este sentido, destaca la elevada frecuencia de *victimización sexual* y *victimización por Internet*, especialmente la de tipo sexual en chicas, tal y como ya se ha obtenido en trabajos anteriores donde la razón de prevalencia del abuso sexual se ha situado en 1 hombre víctima por cada 2,5 mujeres (Pereda [et al.], 2009).

En relación al riesgo de problemas psicológicos que puede presentar el menor, la investigación realizada pone de manifiesto que la acumulación de victimizaciones, fenómeno conocido como polivictimización (Finkelhor [et al.], 2007), supone un elevado riesgo de desajustes en el desarrollo normal del adolescente.

En síntesis, tal como constatan los resultados de este estudio, en línea con los estudios internacionales y los trabajos llevados a cabo en nuestro país, los niños, niñas y jóvenes son víctimas de múltiples experiencias victimizantes con una frecuencia muy superior a los adultos, hay una escasa formación de los profesionales para atender las necesidades de estos

d'edat i de les falses creences que existeixen respecte a la violència dirigida a la infància.

Anàlisi i abordatge de l'assetjament entre iguals mitjançant l'ús de les noves tecnologies. Justícia juvenil i adolescents en l'era digital

Autora: María José Bartrina Andrés

Introducció

Aquesta recerca pretén ser una primera aproximació a un fenomen emergent en l'àmbit penal juvenil com són les conductes d'assetjament entre iguals mitjançant un ús inadequat de les noves tecnologies (Internet, mòbils i videojocs).

Aquests dispositius esdevenen especialment protagonistes en la socialització dels adolescents oferint-los oportunitats en els seus processos d'aprenentatge, en les possibilitats de relacionar-se amb els altres i en gaudir del temps de lleure. Alhora els exposa a uns riscos derivats d'un mal ús d'aquestes eines que els situa com a ofensors o com a víctimes de delictes tradicionals comesos mitjançant aquests nous dispositius i que es preveu que poden anar a l'alça.

La recerca vol aportar coneixement que afavoreixi la visualització del problema i, a més, instruments per a la reflexió i per a la millora de la pràctica dels professionals que intervenen en aquest tipus de casos per evitar la repetició de la conducta així com la gestió adequada d'aquests conflictes.

La problemàtica que es planteja pren un lloc destacat en les prioritats de les institucions d'arreu del món amb la posada en marxa de programes, mesures i iniciatives d'acompanyament als menors, als seus progenitors i a la comunitat educativa.

Objectius

Els objectius específics que es planteja aquest estudi són:

1. Identificar les característiques dels menors denunciats i de les víctimes que intervenen en aquesta tipologia de conductes d'assetjament.
2. Conèixer el tipus de comportament primari i reinicident del victimari (ofensor) i mitjà emprat (Internet, telefonia mòbil i/o videojocs).
3. Caracteritzar quines són les formes més comuns en aquests tipus de comportaments dels victimaris.
4. Analitzar l'abordatge i la resposta de la instància judicial a la conducta en les diferents fases del procediment, des de la instrucció a l'enjudiciament i l'execució de la mesura, com també les solucions extrajudicials.
5. Descriure l'abordatge i valoració dels factors de risc i protecció en el comportament del victimari per part dels tècnics que intervenen en les diferents fases del procediment, des de la instrucció a l'enjudiciament i el seguiment de la mesura imposada com també de les solucions extrajudicials en el marc d'una justícia restaurativa.
6. Establir propostes i orientacions del tipus d'atenció socioeducativa que pot oferir-se des de l'àmbit d'aquesta jurisdicció de menors en el context de les noves tecnologies.

grupos de edad y existen muchas falsas creencias respecto a la violencia dirigida a la infancia.

Análisis y abordaje del acoso entre iguales mediante el uso de las nuevas tecnologías. Justicia juvenil y adolescentes en la era digital

Autora: María José Bartrina Andrés

Introducción

Esta investigación pretende ser una primera aproximación a un fenómeno emergente en el ámbito penal juvenil como son las conductas de acoso entre iguales mediante un uso inadecuado de las nuevas tecnologías (Internet, móviles y videojuegos).

Estos dispositivos se convierten especialmente en protagonistas en la socialización de los adolescentes ofreciéndoles oportunidades en sus procesos de aprendizaje, en las posibilidades de relacionarse con los otros y en disfrutar de su tiempo libre. Pero al mismo tiempo, los expone a unos riesgos derivados de un mal uso que los sitúa como ofensores o como víctimas de delitos tradicionales cometidos mediante estos nuevos dispositivos y que se prevé que puedan ir en aumento.

La investigación quiere aportar conocimientos para favorecer la visualización del problema y, además, instrumentos para la reflexión y para la mejora de la práctica de los profesionales que intervenen en este tipo de casos para evitar la repetición de la conducta así como la gestión adecuada de estos conflictos.

La problemática que se plantea ya destaca en las prioridades de las instituciones de todo el mundo y se han puesto en marcha programas, medidas e iniciativas de acompañamiento a los menores, a sus progenitores y a la comunidad educativa.

Objetivos

Los objetivos específicos que se plantea este estudio son:

1. Identificar las características de los menores denunciados y de las víctimas que intervenen en esta tipologia de conductas de acoso.
2. Conocer el tipo de comportamiento primario y reinicidente del victimario (ofensor) y medio utilizado (Internet, telefonía móvil y/o videojuegos).
3. Caracterizar cuáles son las formas más comunes en estos tipos de comportamientos de los ofensores.
4. Analizar el abordaje y la respuesta de la instancia judicial a la conducta delictiva en las diferentes fases del procedimiento, desde la instrucción al enjuiciamiento y la ejecución de la medida, como también las soluciones extrajudiciales.
5. Describir el abordaje y valoración de los factores de riesgo y protección en el comportamiento del victimario por parte de los técnicos que intervenen en las diferentes fases del procedimiento, desde la instrucción al enjuiciamiento y el seguimiento de la medida impuesta como también de las soluciones extrajudiciales en el marco de una justicia restaurativa.
6. Establecer propuestas y orientaciones del tipo de atención socioeducativa que se puede ofrecer desde el ámbito de esta jurisdicción de menores en el contexto de las nuevas tecnologías.

Metodologia

L'estudi s'ubica en un model descriptiu i exploratori. S'han analitzat 185 expedients oficials per la Fiscalia de Menors als equips tècnics de Barcelona en el període comprès entre gener de 2009 i el primer semestre de 2011. Aquests expedients revisats suposen 110 denúncies de les quals se'n deriven 133 víctimes.

Les principals variables analitzades d'imputats i de víctimes es van agrupar en diferents àrees: *identificació, dades sociodemogràfiques, tipologia i categorització del fet, mitjans tecnològics emprats, temporalitat, intervenció de l'equip tècnic* i per últim, de *relació, accions i conseqüències*. L'explotació estadística es va dur a terme mitjançant els programes estadístics SPSS i SPAD.

Alhora, es van realitzar entrevistes d'opinió a professionals de l'àmbit tècnic i jurídic, amb un guió semiestructurat entorn a uns blocs que van possibilitar l'anàlisi de contingut temàtic.

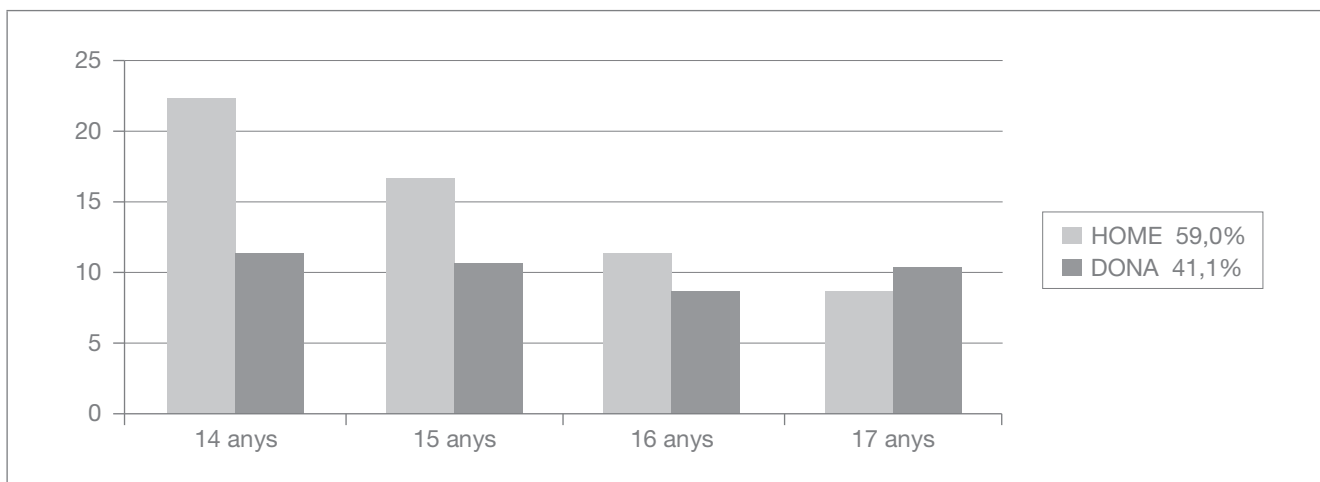
Finalment, un tipus d'anàlisi multivariada va ajudar a identificar les associacions més rellevants en les categories *sexe, edat i reincidència* en imputats i *sexe, edat i percepció de victimització* en les víctimes.

Resultats

Els principals resultats obtinguts a partir dels expedients revisats en el primer semestre de 2011 en fets d'aquestes característiques ens mostren una incidència d'un 10,9%.

Les conductes dels imputats, nascuts a Catalunya en un 73% dels casos, es donen majoritàriament en grup (65%) i en els primers anys de l'adolescència, com ho recull la gràfica següent on es pot veure la relació de l'edat amb el gènere.

Edat i sexe imputats

Entre la totalitat de delictes que comenten les noies que entren al circuit de justícia juvenil, l'assetjament a través de les noves tecnologies percentualment és més rellevant que la resta.

Els percentatges en les víctimes es situen en un 56,4% per les noies front a un 40,6% pels nois. L'ús generalitzat d'aquests dispositius tecnològics exposen als menors a uns riscos elevats i l'impacte en les víctimes, majoritàriament conegudes i d'un

Metodología

El estudio se ubica en un modelo descriptivo y exploratorio. Se han analizado 185 expedientes oficiales por la Fiscalía de Menores a los equipos técnicos de Barcelona en el período comprendido entre enero de 2009 y el primer semestre de 2011. Estos expedientes revisados suponen 110 denuncias de las cuales se derivan 133 víctimas.

Las principales variables analizadas de imputados y de víctimas se agruparon en diferentes áreas: *identificación, datos sociodemográficos, tipología y categorización del hecho, medios tecnológicos utilizados, temporalidad, intervención del equipo técnico* y por último, de *relación, acciones y consecuencias*. La explotación estadística se hizo mediante los programas estadísticos SPSS y SPAD.

Asimismo, se realizaron entrevistas de opinión a profesionales del ámbito técnico y jurídico, con un guión semiestructurado alrededor de unos bloques que possibilitaron el análisis de contenido temático.

Finalmente, un tipo de análisis multivariado ayudó a identificar las asociaciones más relevantes en las categorías *sexo, edad y reincidencia* en imputados y *sexo, edad y percepción de victimización* en las víctimas.

Resultados

Los principales resultados obtenidos a partir de los expedientes revisados en el primer semestre de 2011 en hechos de estas características nos muestran una incidencia de un 10,9%.

Las conductas de los imputados, nacidos en Cataluña en un 73% de los casos, se dan mayoritariamente en grupo (65%) y en los primeros años de la adolescencia, como lo recoge el gráfico siguiente donde se puede ver la relación de la edad con el género.

Edad y sexo de los imputados

Entre la totalidad de delitos que cometen las chicas que entran en el circuito de justicia juvenil, el acoso a través de las nuevas tecnologías porcentualmente es más relevante que el resto.

Los porcentajes de víctimas según el sexo se sitúan en un 56,4% para las chicas frente a un 40,6% para los chicos.

El uso generalizado de estos dispositivos tecnológicos exponen a los menores a unos riesgos elevados

entorn proper, els suposa una greu afectació emocional i psicosocial.

La següent taula ens presenta la distribució dels grups de delictes que s'analitzen en la recerca i com han estat qualificades penalment les conductes de *ciberbullying*², *sexting*³ i *happy slapping*⁴, que esdevenen els principals riscos a que s'exposen els menors en l'espai virtual.

Tipificació i distribució dels grups de delictes

Tipus d'accions	n	%
Contra la intimitat	2	1,1
Contra l'honor i la llibertat personal	38	20,6
Contra la integritat	76	41,1
Contra la intimitat i integritat	2	1,1
Contra la intimitat i l'honor	1	0,5
Contra la llibertat personal i integritat	43	23,2
Contra la llibertat personal, honor i integritat	14	7,6
De contingut sexual	9	4,9
Total	185	100,0

Al llarg de l'estudi hem constatat la relació d'aquest tipus de comportaments amb altres formes de violència exercida pels mateixos protagonistes i la connexió amb el tipus d'assetjament tradicional (*bullying*) –accions contra la integritat i la llibertat personal–. Aquestes accions estan protagonitzades per nois (58,9%) i amb una duració inferior a un mes (58,7%).

Les dades ens remeten a la necessitat de prevenció mitjançant la protecció i l'educació dels menors en l'ús de dispositius en l'espai virtual.

Com a conseqüència, l'abordatge des de la justícia juvenil passa per incidir en la conscienciació i la responsabilització d'aquests comportaments amb la promoció d'accions, l'adequació de programes tècnics i un treball dels professionals en què es prioritzen les solucions extrajudicials. L'entrada al circuit judicial només hauria de donar-se en els casos més greus, i s'haurien de prioritzar les mesures educatives en medi obert.

Recerques disponibles a:
www.gencat.cat/justicia/investigacions

2. *Ciberbullying*: també coneguda com *agressió electrònica*. Es tracta d'una nova forma de violència que utilitza l'assetjament, normalment entre iguals, a través dels mitjans electrònics.
3. *Sexting*: amenaçar o extorsionar amb l'enviament d'imatges de contingut sexual utilitzant les noves tecnologies si no s'obtenen uns determinats beneficis.
4. *Happy slapping*: anglicisme que es pot traduir com *bufetada feliç*. Consisteix en gravar agressions fetes sense motiu aparent que després es penjen a Internet.

y el impacto en las víctimas, la mayoría de veces conocidas y cercanas, les supone una grave afectación emocional y psicosocial.

La siguiente tabla nos presenta la distribución de los grupos de delitos que se analizan en la investigación y cómo han sido calificados penalmente las conductas de *ciberbullying*², *sexting*³ y *happy slapping*⁴, que se convierten en los principales riesgos a que se exponen los menores en el espacio virtual.

Tipificación y distribución de los grupos de delitos

Tipus d'accions	n	%
Contra la intimitat	2	1,1
Contra l'honor i la llibertat personal	38	20,6
Contra la integritat	76	41,1
Contra la intimitat i integritat	2	1,1
Contra la intimitat i l'honor	1	0,5
Contra la llibertat personal i integritat	43	23,2
Contra la llibertat personal, honor i integritat	14	7,6
De contingut sexual	9	4,9
Total	185	100,0

A lo largo del estudio hemos constatado la relación de este tipo de comportamientos con otras formas de violencia ejercida por los mismos protagonistas y la conexión con el tipo de acoso tradicional (*bullying*) – acciones contra la integridad y la libertad personal–. Estas acciones están protagonizadas por chicos (58,9%) y tienen una duración inferior a un mes (58,7%).

Los datos nos remiten a la necesidad de prevención mediante la protección y la educación de los menores en el uso de dispositivos en el espacio virtual.

Como consecuencia, el abordaje desde la justicia juvenil pasa por incidir en la concienciación y la responsabilización de estos comportamientos con la promoción de acciones, adecuación de programas técnicos y un trabajo de los profesionales en que se prioricen las soluciones extrajudiciales. La entrada en el circuito judicial sólo debería darse en los casos más graves, priorizando las medidas educativas en el medio abierto.

Investigaciones disponibles en:
www.gencat.cat/justicia/investigacions

2. *Ciberbullying*: también conocido como *agresión electrónica*. Se trata de una nueva forma de violencia que utiliza el acoso, normalmente entre iguales, mediante los medios electrónicos.
3. *Sexting*: amenazar o extorsionar con el envío de imágenes de contenido sexual utilizando las nuevas tecnologías si no se obtienen unos determinados beneficios.
4. *Happy slapping*: anglicismo que podemos traducir como *bofetada feliz*. Consiste en gravar agresiones hechas sin motivo aparente que después se cuelgan en Internet.

Butlletins Invesbreu publicats

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya. Gener 1995*
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856). Gener 1998.*
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives. Febrer 1998.*
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors. Març 1998.*
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent. Maig 1998.*
- 6 *Salut i presó. Octubre 1998.*
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó. Novembre 1998.*
- 8 *El tractament dels agressors sexuals. Febrer 1999.*
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996. Abril 1999.*
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari. Juny 1999.*
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert. Octubre 1999.*
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil. Novembre 1999.*
- 13 *Violència domèstica. Desembre 1999.*
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya. Juny 2000*
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona. Setembre 2000*
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents. Novembre 2000*
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa. Gener 2001*
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999. Maig 2001*
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*
- 31 *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*
- 32 *L'assistència religiosa i la llibertat de culte a les presons de Catalunya*
- 33 *Bullying - Violència de gènere Elements per a l'anàlisi*
- 34 *Violència dels joves a la família*
- 35 *Infractors i conducta violenta*
- 36 *Drogues i tractament penitenciari*
- 37 *Perfil professional del jutge de primera instància i instrucció de Catalunya*
- 38 *Violència de gènere i justícia*
- 39 *Delictes sexuals i reincidència*
- 40 *Intervenció amb infractors juvenils*
- 41 *Mediació i resolució de conflictes en entorns penitenciaris*
- 42 *Perfil professional del Secretari Judicial de Catalunya*
- 43 *Predicció del risc de violència en contextos institucionals. Els sistemes de control monitorat aplicat a penats adults*
- 44 *Drogues i presó. Mesures de seguretat i salut mental*
- 45 *Models de política criminal i penitenciària internacional*
- 46 *Dona i violència de gènere*
- 47 *La formació dels funcionaris de seguretat dels centres penitenciaris a Catalunya i a França*
- 48 *Perfil dels penats per delictes contra la seguretat del trànsit*
- 49 *Intervenció amb agressors de violència de gènere*
- 50 *Intervenció amb infractors condemnats per delictes de trànsit a programes formatius*
- 51 *Abús sexual infantil: valoració psicosocial des de l'àmbit de la justícia*
- 52 *Agressors en violència de parella*
- 53 *Inserció després de la presó*
- 54 *Estrangers en centres penitenciaris*

Edició i producció: **Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada Ausiàs Marc, 40**
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.cat

Tiratge: 2.000 exemplars

ISSN: 1138-5014

Dip. legal: B-1482-1998